

Europe as a Space of Translation. A Long-lasting Cultural Program and a Festival (2008-2010)¹

Projenin Viyana’da yapılan Etkinlikleri 12.11. - 15.11. 2009

Doç. Dr. Sâkine Eruz*

2008 yılında Napoli Üniversitesi (Camilla Miglio – Doğu Bilimleri) öncülüğünde “Europe as a Space of Translation” başlıklı bir proje başlatıldı. Proje Napoli Üniversitesi dışında Paris ve Viyana Üniversiteleri tarafından da yürütülüyor. Dresden, Bükreş ve İstanbul Üniversiteleri de proje ortakları. Altı ortaklı bu projeye katılan taraflar Edebiyat, Tiyatro, Kültür, Doğu Bilimleri ve Çeviri Bölümlerinin öğretim üyeleri. İstanbul Üniversitesi’nden de Çeviribilim Bölümü, Almanca Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı projeye ortak olarak katılmış bulunuyor.

Projenin amacı Avrupa’da farklı dillerden yapılan çeviri etkinliklerinin tanıtılması, çevirmenin çok katmanlı kimliğiyle kültürlerarası diyalogdaki öneminin vurgulanması ve toplumda çeviri olgusuna yönelik bir farkındalığın oluşturulması. Bu bağlamda akademik eğitim ile çevirmen, yazar ve okurları da buluşturmaya amaçlayan projede yazar ve çevirmenler de etkinliklere davet ediliyor.

Proje takvimi Napoli’deki etkinliklerle 2009’un Ocak ayında başlamış bulunuyor, yine aynı yılın Nisan ayında Paris Üniversitesi ev sahipliğinde devam eden etkinlikler, Kasım ayında Viyana Üniversitesi’nde yapıldı. Etkinlikler 2010 yılının Eylül ve Kasım aylarında Napoli’de üç gün sürecek çok sayıda doktora öğrencisinin sunum ve tartışmalarla katılacakları yaz okulu ve bir haftalık bir çeviri festivali (biental) ile son bulacak.

¹ <http://www.estranlation.net/de/>
http://www.istanbul.edu.tr/edebiyat/bolum_sayfasi/ceviribilim/uluslararası_projeler.html

* İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü, Proje Ortağı.

Projenin Viyana etkinlikleri 12 ile 15 Kasım 2009 tarihleri arasında “Akdeniz Ülkeleri’nde Çeviri Etkinliği: “Batı” ve “Doğunun” Oluşumu ve Yapıbozumu” üst başlığı altında gerçekleştirildi. Dört gün süren çok katmanlı gündüz, akşam ve gece saatlerinde yapılan etkinlikleri Viyana Üniversitesi, Kültür Bilimleri Bölümü ve Romanistik Anabilim Dalı öğretim üyesi, gazeteci ve çevirmen Johanna Borek üstlendi. Belirtilen tarihlerde Viyana’nın farklı kültürel ortamlarında Avusturya Çevirmenler Birliği’nin de desteğiyle gerçekleştirilen etkinliklerin gündüz programlarında Doğu ile Batı arasında yapılan çeviriler, Doğu bilimleri, Osmanlı Devleti’nde dil oğlanları ve çevirmenler, Çeviri olgusuna farklı bakış açıları, Doğu’ya gelen gezginlerin gezi edebiyatında Doğu’ya yönelik gözlemleri, Akdeniz ülkelerinde çeviri, farklı alanlarda çeviri etkinlikleri ve kuramsal yaklaşımlar, Batı’nın Doğu’ya bakış açısını günümüz penceresinden de irdeleyen, çoğunlukla eleştirel yaklaşımlı konular ele alındı. Akşamları ve hafta sonu oturumlarında çevirmenlerle yapılan söyleşilere ve okumalara yer verildi ve etkinliklerde günlere göre aşağıdaki gibi bir program izlendi.

İlk günkü etkinlik, İstanbul’daki elçiliklerde de görev yapmış olan dil oğlanı ve Doğu Bilimci, on ciltlik Osmanlı tarihi yazarı, Hafız Şirzani çevirmeni Hammer von Purgstall’ın kurduğu Viyana Bilimler Akademisi’nin tiyatro salonunda gerçekleştirilen oturumlarda, Akademi’nin başkanı, kültürbilimci, tiyatro uzmanı Michael Rössner’in ve proje yürütücülerinin (Camilla Miglio, Napoli Üniversitesi, Doğu Bilimleri/ Dieter Hornig, Paris Üniversite 8 / Johanna Borek, Viyana Üniversitesi) yaptıkları konuşmalarla açıldı. Açılış konuşmalarını izleyen ilk oturum siyasetbilimci, doğu bilimci, gazete muhabiri, Irak’ta atom bombaları izleme komisyonunda bulunan Gudrun Harrer’in (Standart gazetesi) siyasette egemen gücün dayattığı yaklaşımların medyaya nasıl yansıdığını anlatan konuşmasıydı. Bilimler Akademisi üyeleri J. Feichtinger ve J. Heiss “shared spaces” üzerine sundukları bildirimlerinde çevirinin katmanlı boyutunu Viyana’dan plastik sanatlardan örnekler vererek dile getirdiler.

Napoli Üniversitesi Doğu Bilimleri uzmanı M. Bernardini, Timur’un Doğu ve Batı’daki konumunu anlatan bir bildiri sundu. Sunumlar Bilimler Akademisi öğretim üyesi S. Wentker’in İran edebiyatından çeviri yapan Hammer von Purgstall’ın kaleme aldığı yapıtları anlatan bir bildiriyle devam etti. Salzburg Üniversitesi öğretim üyesi C. Laferl, Habsburg Hanedanlarından 16. Yüzyılda Roma İmparatoru unvanını taşıyan Kırıl I. Ferdinand’ın aile bireyleriyle Osmanlı İmparatorluğu’na ilişkin yaptığı yazışmaların konusunu

içeriyordu. Son oturum tiyatro bilim alanında uzmanlaşan C. Herfert 19. yüzyılda Murad Efendi adı altında Osmanlı İmparatorluğu’da önemli görevlerde bulunan ve III. Selim’e yönelik bir tiyatro eseri yazan Avusturyalı Franz von Werner’in kaleme almış olduğu Türkiye gezi notları üzerineydi.

İkinci gün oturumlar Viyana Üniversite’sinde yapıldı. Rektör, Dekan ve Bölüm Başkanının açılış konuşmalarından sonra Napoli Üniversitesinden İ. Chambers “Akdeniz Bölgesinden Moderniteye doğru” konulu bir bildiri sundu. Kùltürlerin katmanlılığını ve girişikliğini bildirinın sonunda yer verdiği İspanya’da müzikli bir kutlamayı anlatan bir filmle görselleştirdi. Aynı zamanda çevirmen olan F. Italiana yine Akdeniz yöresine yönelik çeviri yaklaşımlarını dile getirdi. S. Nowotny Akdeniz’de oluşan kùltürün etkinliğini kùltür kuramlarıyla besleyerek ve bir tür siper çukuru olarak Akdeniz imgesinden yola çıkarak Akdeniz Ülkeleri – Kùltür ve Çeviri konularını işledi. Napoli Üniversitesinden L. Curti Akdeniz boyunca oluşan çağdaş İtalyan edebiyatına yönelik bir bildiri sundu, Paris 8 Üniversiteden M. Zouaghi Arapça şiirlerin çevirisi üzerine bir bildiri sundu. Sâkine Eruz, 1001 Dilin hüküm sürdüğü bir İmparatorluk: Osmanlı Devleti ve Tercümanlar başlıklı bildirisinde tarihi bir bakış açısı çerçevesinde Osmanlı Devleti’nde çok dilliliğin çok kùltürlülüğün egemenliğinde çevirmenin „aracı“ rolünü sorguladı. Graz Üniversitesi’nden M. Wolf, Lady Montegü’nin gezi notlarından yola çıkarak çeviribilimsel bir çerçevede Doğu İmajına yönelik bir sunum yaptı. Johanna Borek bilim adamı Goughenheim’in 2007’de yazdığı ve Batı ve Hristiyan Uygarlığı’nın Doğu’yla etkileşime girmeden oluştuğunu, salt Antik Yunan Kùltürüne dayandığını anlattığı ve Batı’da büyük bir tartışmayı alevlendiren kitabına yönelik eleştirilerini belirtti. Son oturumda Camilla Miglio, Hafız ile Goethe’nin şiirlerini karşılaştırdı, çevirmen ve yayıncı Berlin ve Bolonya Üniversitelerinden Theresia Prammer, Goethe’nin çeviri yaklaşımı çerçevesinde Goethe’nin Batı Doğu Divanı’nı anlattı.

Üçüncü gün oturumlar Viyana Halk Tiyatrosu’nda gerçekleştirildi. Yüzyıllar boyunca farklı açılardan çevrilen ve işlenen, başkahramanı Don Juan’ın çağına başkaldıran bir asil olarak simgeleşen tiplemesinin farklı boyutları Viyana Don Juan Derneği üyeleri tarafından anlatıldı ve Don Juan’ın farklı çevirileri ele alındı.

Aynı günün gecesinde Binbir Gece Masalları çevirmeni C. Ott, Magrip kùltüründen çeviriler yapan, Heidelberg Üniversitesi öğretim üyesi R. Keil-Sagawe ve Napoli Üniversitesi öğretim üyesi S. De Lucia, Hoffmansthal’in

eserlerinde Doğu imgesi üzerine kısa konuşmalar yaptılar, tartışmalara geniş yer verildi ve akabinde okumalar yapıldı. Çok sayıda okurun da katıldığı bu son oturum Viyana Çevirmenler Birliği'nin katkılarıyla düzenlenmişti.

Dördüncü gün Viyana Edebiyat Evi'nde “*Çeviriyi bu etkinliğin içinden yazmak ve çeviriyle yaşamak*” başlıklı dört yazar-çevirmen-akademisyen Boris Buden (Viyana), Dieter Hornig (Paris), Adan Kovacsics (Barselona), Peter Waterhouse (Viyana) ve bir Türk yazarın (Seher Çakır -Viyana) yaptıkları konuşmalar ve okumalarla devam eden etkinlik aynı gece yine Viyana Halk Tiyatro'sunda Don Juan eserlerinde farklı kadın figürleri ve eserlerin çevirileri üzerine yapılan bir etkinlikle son buldu.

Projenin Viyana etkinliklerinin ruhunu vermek açısından Viyana Üniversitesi'nin Kültür Bilimleri Bölümü, Romanistik Anabilim Dalı internet sitesinde Etkinlik programına yönelik yazanları aşağıda aktarıyorum:

Batı'nın Doğu'ya Açılan Kapısı: Viyana Hugo von Hofmannsthal Viyana'yı anlatırken “porta Orientis” (Doğu'nun Kapısı) kavramını kullanır, çünkü yazar toplumsal bellekte Viyana'nın aslında Hristiyan Batıyı Müslüman Doğu'dan koruyan bir Kale olduğunu bilmektedir. Ancak Viyana'yı gerçekten Doğu'ya açılan bir kapı konumuna Viyana ve Bâb-ı Ali arasındaki diplomatik ilişkiler çerçevesinde görev alan çevirmenler ve de öncelikle bunların en ünlü temsilcisi Hafız'ın divanını çeviren çevirmen Joseph v. Hammer-Purgstall ulaştırmıştır.

Akdeniz Ülkeleri'nde çeviri 8. ile 10. yüzyıllar arasında Bağdat'ta fen bilimleri, tıp, felsefe metinlerine yönelik yapılan yoğun çeviri etkinlikleri ve bu metinlerin 12. yüzyıldan sonra İspanya'da Latince ve Kastilceye çevirileriyle birlikte Akdeniz'i çevreleyen ülkeler çeviri etkinlikleri için büyük bir sahne oluşturmaya başladılar. Böylece bu etkinlikler “kültürlerin çatışmasını” ideolojik ve siyasi amaçlı oluşturulan manipülasyonlar olduğunu da gösteriyor.

Don Juan'ın Akdeniz Seyahati Don Juan yüzlerce yıl süren serüveninde Sevilla'dan başlayarak Kuzey Afrika sahillerinden dolaşarak İtalya'ya ve oradan da Türkiye'ye ulaşmış ve arada Paris ve Viyana'ya da uğrayarak bütün Akdeniz alanında farklı dillerde kendi varlığıyla insanları büyülemeye devam etmiştir.

Şehrazat anlatıyor: Doğu'nun çevrilen alanları Doğu, çeviriler aracılığıyla Batı'dan farklılaştırılıyor ve büyümlü bir öteki olarak algılanıyor. Ancak bu tür

yaklaşımlar aslında Batı'nın kendisini rasyonel düşünebilen yegâne güç olarak görmesine izin veren Batıya özgü düşünce tarzının bir yansıması.

Çevirinin içinde yaşamak ve yazmak: Avrupa'da artık çok sayıda insan kendi ana dilinin dışında farklı bir dilin dünyası içinde yaşıyor ve bu dilde yazıyor. Sürekli çeviri sürecinin içinde ve onun bir parçası olan bu kimseler acaba hangi dil ve hangi kültüre çeviri yapıyorlar, kendilerini hangi dil ve kültüre aktarıyorlar. Kaynak ve erek dil ve kültürler sınırdır olduğunda çokdilli bu gerçeklik ortamında yazılar nasıl kaleme alınıyor, bu aşamalar çeviri süreçlerine nasıl yansıyor?

Don Juan'ın kadın kahramanları konuşuyor. Bu kahramanlar tüm Don Juan eserlerinde aynı oranda temsil edilmiyor, ancak tüm eserlerde kurban olarak ya da her an tehlikeli bir olayın içine çekilme olasılığı içinde karşımıza çıkıyorlar: Anna, Elvira, Tisbea, Elisa, Zerlina, Maturina – zengin kesimden kadınlar, balıkçı kadınlar, çoban kadınlar, reçber kadınlar. Burada onları dinleyeceğiz – nefret dolu, isterik, suçlayıcı, son anda tehlikeden kurtulan, sonunda umutsuzluğa düşen ve affeden kadınlar olarak.

Viyana'nın kültürel atmosferi tarafından kuşatılan ve öğrenci ve okurların da katıldıkları etkinlikler Johanna Borek tarafından başlığa uygun tüm konular dikkate alınarak hazırlanmıştı. Öncelikle Doğu'dan yapılan yazın çevirilerinin Batı'da algılanması, kendini bir egemen güç olarak konumlandıran Batı'nın Doğu'ya bakış açısı eleştirel sunumlarla dile getirildi. Tiyatro çevirisi gibi konuların, katılımcıların bu alandaki çalışmalarına yönelik zaman zaman ağırlık kazanmasına karşın, bütün bildiriler başlığın içeriğine uygun, işlevsel harmanlanmıştı. Çoğunlukla Almanca yapılan sunumlar için yarım saat süre ayrılmıştı, tartışmalar ise katılımcıların dillerine göre İngilizce, İtalyanca ve Fransızca olarak yapılabilirdi. Katılımcıların bir kısmı Doğu Bilimleri kökenli oldukları için zaman zaman Türkçe de konuşmak olanaklıydı.

Öncelikle siyasetbilimci ve doğumbilimci gazete muhabiri Harrer'in sunumundan sonra gerek Doğu, gerek Batı'nın birbirlerine eleştirel yaklaşmasının gerekliliği ortaya çıkmış, ancak bu bakış açısının egemen güçler tarafından nasıl yönlendirildiği gerçeğinin de yadsınmaya olanak bırakmadığı vurgulanmıştır. Borek sunumunda Ortaçağ uzmanı S. Goughenheim'in 2008'de kaleme aldığı kitaba eleştiri getirerek, Goughenheim'in bu güne değin bu alanda yapılan araştırmaları yadsıyarak öne sürdüğü gibi Batı kültürünün purist bir kültür olmadığını, Doğu'dan gelen kültürlerle beslenerek bugüne geldiğini ilgili

kaynaklara yaptığı göndermelerle ileri sürmesi de Goethe'nin Batı-Doğu sentezi ve çevirilerin medeniyetlerin oluşumundaki rolünü destekler yöndeydi.

Doğu – Batı ilişkilerinde tarihsel arka planı anlamak için öncelikle Habsburg Hanedanlığı ile Osmanlı Devleti'nin ilişkilerinin ele alındığı çok sayıda oturumda çok dillilik, tek bir dil ve kültürün hâkimiyeti gibi konular bu çerçevede irdelendi. Osmanlı İmparatorluğu'nda günümüz devletlerinin entegrasyon politikasında olduğu gibi egemen olmayan “etnik toplulukların” tek bir dil ya da kültüre odaklanmaları beklenmiyordu, bu açıdan Osmanlı İmparatorluğu aslında günümüzde Avrupa Birliği'nin bir türlü yerine getiremediği çok dilliliği bir dereceye kadar başarıyla uygulamış olduğu sunumlardan sonra gelen sorular sonucunda belirtildi.

Projenin ruhuna uygun olarak çok sayıda kültür ve dili bir araya getiren oturumlarda Doğu ile Batı etkileşimi tarihsel ve güncel olgular kapsamında eleştirel ve tartışmalı bir şekilde ele alındı. Doğu Batı ilişkilerinin yoğunluğu öncelikle Osmanlı İmparatorluğu'nun egemen olduğu zaman dilimi içinde Osmanlı'nın Venedik, Cenova, Habsburg Hanedanlığı, Fransa, İspanya, Macaristan, Rusya ve öteki Batı ülkeleriyle savaş ve ticaret ilişkileri kapsamında gelişmişti. Ancak Osmanlı'nın dil politikası nedeniyle Arapça, Farsça eserler verilmesinden ötürü örneğin Viyana Bilimler Akademisi'nde bir Farsça bölümü bulunurken, Osmanlıca bölümü bulunmamaktadır. Oysa Selçuklularda da devlet dili Farsçaydı ve Selçuklular eserlerini bu dilde veriyorlardı. Başka bir deyişle, Osmanlı Kültürü Arapça ve Farsça eserleri içinde barındırıyordu. Dahası Osmanlı'da 12 farklı alfabeyle metinlerin basılmasına karşın, ortak iletişim dili genelde Osmanlıcaydı. Oysa Batı'da bu ayrımlar kültüre göre değil dillere göre yapılıyor ve Romantik akımın vazgeçilmez dil-kültür bağlantısına yönelik yaklaşımı böylelikle sorgulanmadan üstlenilmiş oluyordu. Oysa günümüzde çok dilli kişiler öteki dile kendi özgün kültürlerini de taşıyorlar ve dili kendi kültürleri tarafından kuşatarak farklılaştırabiliyorlardı. Bu konuda bir farkındalığın oluşmaması da aslında bu olgunun doğası gereğiydi.

Sonuçta Çeviri ve Çevirmenin toplum tarafından fark edilmesini amaçlayan ve çeviri olgusuna çok katmanlı bir bakış açısı getiren Proje'nin Viyana etkinliklerinin projenin amacına hizmet edecek bir şekilde gerçekleştirildiğini düşünüyorum.

Proje 2010'da Napoli'de doktora öğrencilerinin de tartışmalarla katılacağı üç günlük bir yaz okulu ve Kasım ayında çevirinin varlığını tüm Napoli'de duyuran bir çeviri festivali ile son bulacak. Napoli'deki etkinlikler sürecinde Türkiye'yi İstanbul Üniversitesi, Çeviribilim Bölümü temsil edecek ve etkinliklere kutlamaların kapsamı çerçevesinde Türkiye'den çevirmen ya da yazarlar da katılacak. Proje yürütücüleri, E.S.T. Projesi ve Napoli'de yapılacak bu Bienal ile, Napoli kentinin yüzünü uluslararası alana çevireceğini ve akademik etkinlikler ve toplumun farklı kesimlerindeki kültürel etkinlikler arasında oluşan bariyerlerin kalkacağını ümit ettiklerini belirtiyorlar.

Europe as a Space of Translation. A Long-lasting Cultural Program and a Festival

(2008-2010)¹

Die Veranstaltungen in Wien vom 12.11. – 15.11. 2009

Hab. PhD. Sâkine Eruz*

Die Universität Neapel, die Abteilung für Orientalistik verwirklicht seit 2008 unter der Federführung von der Universität Neapel (Camilla Miglio) das Projekt EST “Europa Space of Translation - *A Long-lasting Cultural Program and a Festival*. Die weiteren Organisatoren sind die Universität Paris und die Universität Wien. Die Partner sind die Universitäten Dresden, Bukarest und Istanbul. Von der Universität Istanbul wirkt die Abteilung für Translationswissenschaften - Lehrgang Deutsch - der Philosophischen Fakultät bei dem Projekt mit.

E.S.T. ist ein Projekt, das sich zum Ziel gesetzt hat, die Leistungen der Übersetzer in den unterschiedlichsten Kontexten sichtbar zu machen und das Bewusstsein auf die Translation als das interkulturelle Phänomen unseres Zeitalters und eines jeden Zeitalters, auf allen Ebenen der Translation, aufmerksam zu machen.

Eine der umfangreichen Veranstaltungen des Projektes war die in Wien organisierten viertägigen Tagungen. Weiterhin werden im September und November 2010 in Neapel zwei verschiedene Veranstaltungen stattfinden. Im September werden parallel zu Vorträgen, mehrere DoktorandInnen über aktuelle translationsbezogene Themen diskutieren und im November findet in ganz Neapel eine Biennale (Übersetzungsfestival) zur Übersetzung statt.

Die viertägigen Veranstaltungen in Wien, eines der wichtigen Grenzsteine des Projektes, vom 12. bis 15 November 2009, unterstützt von

¹ <http://www.estranlation.net/de/>
(http://www.istanbul.edu.tr/edebiyat/bolum_sayfasi/ceviribilim/uluslararasi_projeler.html)

* *Translationswissenschaftliche Abteilung der Universität Istanbul – Projektpartnerin*

mehreren Organisationen, u.a. unter Mitwirkung der Übersetzergemeinschaft Wien und des Don Juan Archivs Wien, organisiert von der Akademikerin, Journalistin und renommierten Übersetzerin Johanna Borek und weiteren MitarbeiterInnen, mit der Themenüberschrift *Übersetzen im Mittelmeerraum: Konstruktionen und Dekonstruktionen von „Okzident“ und „Orient“* dauerten vom 12. bis 15. November und waren zu Tages, Abend und Nachtstunden auf ganz Wien verteilt organisiert.

Die Themenvielfalt in den Vorträgen und Lesungen war überwältigend. Übersetzung als Interaktionsmittel zwischen dem Osten und Westen, kritische Einstellung zur westlichen Sicht im Kontext der Machtverhältnisse, die Leistung der Sprachknaben zur Dialog zwischen dem Habsburger Reich, dem Westen und dem Osmanischen Reich, kulturtheoretische Ansätze in der Übersetzung, der Mittelmeerraum als Bottich der Übersetzung schlechthin, Hammer von Purgstall, seine Hafiz Übersetzungen und Goethes West-Östlicher Divan, die Übersetzung der 1001 Nacht können als einige der Themen genannt werden. Die Vorträge wurden ausgiebig durchdiskutiert. Die mannigfachen Don Juan Bearbeitungen wurden am Nachmittag und zu später Abendstunde zum Teil auch mit live Vorlesungen von SchauspielerInnen bearbeitet. Die Lesungen von AutorInnen und ÜbersetzerInnen und die öffentlichen Diskussionen gaben der Veranstaltung einen realen Zugang zu der Gegenwartsliteratur, Literatur und ihre Übersetzung und vor allem zum Publikum, d.h. zu den LeserInnen.

Zur Konkretisierung des reichhaltigen Programms möchte ich nachstehend die informative Einleitung zu dieser Veranstaltung von der Internetseite der Philologisch-Kulturwissenschaftlichen Fakultät der Universität Wien, Institut für Romanistik aufführen:

Wien porta Orientis: Von Wien als „porta Orientis“ spricht Hugo v. Hofmannsthal, wohl wissend, dass die Stadt im kollektiven Gedächtnis als Bastion galt, die das „christliche Abendland“ vor den Türken und damit dem Islam bewahrte. Ein „Tor zum Orient“ aber wird Wien durch Übersetzer im Kontext der diplomatischen Beziehungen zwischen Wien und der Hohen Pforte - unter anderen mit dem Hafis-Übersetzer Joseph v. Hammer-Purgstall als ihrem prominentesten Vertreter.

Übersetzen im Mittelmeerraum: Seit der massiven Produktion von arabischen Übersetzungen griechischer naturwissenschaftlicher, medizinischer, philosophischer Texte im Bagdad des 8.-10. Jh. und der Übersetzung dieser Texte ins Lateinische und Kastilische in Spanien ab dem 12. Jh. ist das

Mittelmeer Schauplatz von Übersetzungsprozessen, die die Auffassung vom „Kampf der Kulturen“ als ideologisch und politisch motivierte Konstruktion entlarven

Don Juan auf der Reise durchs Mittelmeer: Von Sevilla (mit Tirso de Molina) über die nordafrikanischen Küsten und Italien bis in die Türkei (Goldoni und Szenarien der Commedia dell'arte), mit Abstechern nach Paris (Molière) und Wien (Da Ponte/Mozart) - Don Juan fasziniert und irritiert im gesamten Mittelmeerraum - in verschiedenen Zungen und über Jahrhunderte hinweg.

Schahrasad erzählt – Übersetzte Räume des Orients: Übersetzungen haben den Orient als das exotische und faszinierende Andere des Okzidents etabliert. Freilich sind die Orient-Bilder des Westens vom Orient Projektionen, die es ihm erlauben, sich selbst als ungebrochen rational zu denken.

Leben und Schreiben in Übersetzungen: Immer mehr Menschen in Europa leben - und manche von ihnen schreiben - in einer anderen Sprache als der, mit der sie aufgewachsen sind. Sie sind zu ständigen Übersetzungsleistungen gezwungen - aber aus welcher Sprache und Kultur in welche andere Sprache und Kultur übersetzen sie (sich) eigentlich? Wie wird in plurilingualen Lebenswirklichkeiten geschrieben, wie sehen Übersetzungsprozesse aus, wenn die Ausgangs- wie die Ziel-Sprachen und -Kulturen brüchig und instabil sind?

Don Juans Frauen übersetzen sich in Szene: Sie sind nicht alle in jeder Fassung des Don Juan-Stoffes präsent, aber immer sind sie Opfer oder in Gefahr, es zu werden: Anna, Elvira, Tisbea, Elisa, Zerlina, Maturina - die Damen, die Fischerinnen, die Schäferinnen und die Bauernmädchen. Hier kommen nur sie zu Wort - hasserfüllt, hysterisch, anklagend, sich mit knapper Not entziehend, zuletzt entsagend und verzeihend.

Die Translationswissenschaftliche Abteilung wird unter der Organisation des Deutschen Lehrgangs bei den weiteren Veranstaltungen des Projektes in Neapel im September und im November auch vertreten sein. Die Veranstaltungen im September sehen vor, dass mehrere Dokdoranden-StudentInnen über kritische übersetzungsbezogene Themenkreise kurze Impulsvorträge halten und diese durchdiskutiert werden. Es werden auch Vorträge von ExpertInnen abgehalten. Ein weiteres Vorhaben ist die Organisation einer Ausstellung durch die Translationsabteilung der Universität

Istanbul, über die Rolle der Übersetzer/der Übersetzung und der Dolmetscher/der Verdolmetschung im Mittelmeerraum.

Das Projekt endet mit einer einwöchigen Übersetzungs-Festival in Neapel. Die ganze Stadt wird während dieses Zeitraumes mit Übersetzung leben. *“Die Biennale E.S.T. wird nach Neapel eine internationale Perspektive „übersetzen“ und die Barrieren beseitigen, die oftmals zwischen akademischer Tätigkeit und kulturellen Aktivitäten in der Gesellschaft bestehen.”* heißt es in der Veranstaltungsankündigung vom 29. Januar 2009 in Neapel.

Europe as a Space of Translation. A Long-lasting Cultural Program and a Festival
(2008-2010)¹

Assoc. Prof. Dr. Sâkine Eruz*

The project of University of Naples, Department of Orientalistic Studies is being carried out in collaboration with the University of Paris, the University of Vienna. Istanbul University (Department of Translation Studies – German Division), the University of Dresden and Bucharest are also the partners of this project. This project focuses on two main aspects. On one the one hand it is concerned with cultural mobility and intercultural communication among institutions, translators, publishers, theatres, scholars, authors and on the other hand with a long lasting cultural promotion of translation and translators at a European level.

The cultural activities have started in Naples, continued in Paris and Vienna and will be ending in Naples with an International Festival of *Translating (in) Europe - Tradurre (in) Europa*, with the themes of Eastern Europe, Eurasia, Middle and Far East.

The activities in Vienna lasted for four days and nights. It was organised by translators and scholars such as Johanna Borek from the University of Vienna, project partners Camilla Miglio from Naples and D. Hornig from Paris and some other organisations in Vienna.

The title of this event was “*Translation in Mediterranean Area: Construction and Deconstruction of “East” and “West”*”. The problems of translation were taken into consideration by different perspectives of the participants such as scholars, authors, journalists and translators on a wide discussion ground during the critical presentations and long lasting discussions.

¹ <http://www.estranlation.net/de/>

(http://www.istanbul.edu.tr/edebiyat/bolum_sayfasi/ceviribilim/uluslararasi_projeler.html)

* *Istanbul University, Department of Translation Studiesi German Division (Project Partner)*

The following activities of the project will be held in Naples in September 2010. PhD students and scholars of translation and interpreting from the partner universities will be discussing about translation problems and fields. The project will be completed by a Translation Festival in Naples with the participation of scholars, students, authors, poets and translators. This final occasion intends to create an awareness of translation and interpreting by cultural interchanging activities.